

DEN EKONOMISKA FÖRSVARSBEREDSKAPEN

DE VIKTIGASTE RÅVAROR, SOM SVERIGE SAKNAR

Av fil. kand. HENRIK ÅKERLUND, Uppsala

I SIN utredning rörande flottans fartygstyper framhåller amiral de Champs följande: »En stats ställning och dess relativa värde inom det internationella statssystemet, dess förmåga att upprätthålla sitt nationella liv och hävda sin frihet och sitt oberoende, dess möjligheter att skydda såväl statens egna som dess undersåtars intressen, evad dessa befinna sig på rikets fastland, dess öar, inom dess territorialvatten, å internationellt vatten eller inom främmande länder och vatten, vilar icke uteslutande på dess militära maktmedel utan grundar sig på alla de andliga och materiella tillgångar och krafter, varöver staten förfogar eller kan förfoga.» Han fortsätter: »Alla maktmedel och möjligheter beträffande utrikespolitik, förhållandet till andra makter och möjligheten att vinna bundsförvanter, försvars- och finansväsende, industri, handel och sjöfart, naturtillgångar, näringsliv och folkhushållning, rättsväsende, inre politik och ordning, kommunikations-, press- och underrättelseväsende, upplysningsverksamhet och propaganda m. m. måste organiseras och samordnas i riksförsvaret i kampen för rikets politiska mål.» Detta är innebörden av det totala kriget. En stat, som i något eller några av de ovan uppräknade avseendena äger övertaget över någon annan stat, kan — såsom de allra senaste årens historia visat — tillfoga denna eller dess undersåtar prövningar och skador, vilka kunna vara långt värre än ett långvarigt krig med alla de fasor, som moderna vapen kunna åstadkomma, och detta allt utan att den underlägsna staten kan tillfoga den överlägsna någon skada som vedergällning. Ja, detta kan äga rum, utan att någon som helst s. k. krigshandling företagits, under fredens mask t. o. m. i dess intresse.

Har man en gång kommit till klarhet om att krig kan föras och

faktiskt föres mitt under djupaste fred, d. v. s. utan att militära stridskrafter aktivt medverka, men genom propaganda, medvetet förfalskad upplysningsverksamhet och, kanske viktigast, näringspolitiska åtgärder, så måste man inse att försvar på alla dessa områden äro nödvändiga. Att militära stridskrafter betyda mer än opinionsyttringar, propaganda och näringspolitiska åtgärder visade Mussolini vid Italiens erövring av Abessinien, men att näringspolitiken kan betyda mer än de mest lysande militära framgångar, visades klart och tydligt under världskriget. Ytterligare ett bevis i den senare riktningen får man, om man erinrar sig, att sanktioner på olja och Suezkanalens stängning under Abessinienkriget icke kom till stånd, när Italien hotade att betrakta sådana aktioner som krigshandlingar.

Såsom målet för svensk utrikespolitik i händelse av ett allmänt europeiskt krig har nu liksom förut uppställts neutralitetens bevarande. Det bästa medlet att uppnå detta mål är icke endast att göra landet till en militär maktfaktor att räkna med, utan även att utrusta det med möjligheter att neutralisera alla påtryckningsmedel. Det viktigaste medlet att tvinga en stat till eftergifter näst efter hotet om militära aktioner är hotet om näringspolitisk aktion; även propaganda börjar bli ett alltmera effektivt kampmedel, något som dock här ej kan dryftas. Här nedan skall en undersökning göras rörande de möjligheter, som en mot oss fiendligt sinnad stat äger att utöva påtryckning på vår utrikespolitik utan att företaga sig en krigshandling i egentlig mening, i första hand genom näringspolitiska åtgärder.

För att kunna bedöma möjligheterna för landet att föra en självständig utrikespolitik med hänsyn här tagen endast till landets ekonomiska liv fordras kunskaper icke endast om rikets geopolitiska läge utan före allt annat om dess ekonomiska struktur. Till utgångspunkt för den följande detaljundersökningen kan lämpligen tagas de få siffror, i och för sig tillräckligt tydliga, som åberopas i ovannämnda flottutredning. Där framhålles sålunda, att Sverige till en tredjedel å en fjärdedel av sin ekonomiska verksamhet är beroende av ett internationellt varubyte. Räknas nämligen med en nationalinkomst på sex å åtta miljarder kr., siffror, som givetvis äro till ytterlighet vaga och osäkra men ändock på ett något så när tillfredsställande sätt torde ange de sannolika proportionerna, så uppgår den totala internationella handelsomsättningens värde i kronor till omkring fyra miljarder och ex-

porten, alltså de varor som produceras för bytet, till två miljarder kr.¹ Av hela denna handelsomsättning går mellan 97 och 99 procent över sjön, varav i flottutredningen den slutsatsen drages, att Sverige till struktur och livsbetingelser är ett rent maritimt rike. Då exporten av varor, som äro oundgängligen nödvändiga för ett främmande land, är en styrka (på samma gång som ett faromoment!), därigenom att sådana varor äro lämpliga bytesobjekt i händelse av krig, så skall i första hand importen av varor undersökas med hänsyn till om denna införsel är nödvändig för landets ekonomiska liv. Exporten är livsviktig som bytesobjekt blott i den mån importen är det, enär behov att exportera endast föreligger, om import är oavvisligen nödvändig.

Den såväl i krig som fred viktigaste ekonomiska verksamheten är livsmedelsförsörjningen. Denna fråga har under den allra senaste tiden varit föremål för en rätt livaktig diskussion, och en hel del litteratur med senast tillgängliga produktionssiffror föreligger; läsaren kan hänvisas till professor Myrdals och amanuensen Langes utredningar i det s. k. näringsbetänkandet samt tidskriftsartiklar av sekreteraren Palmi i rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap och av byråchefen Ytterborn.² Här nedan skall endast det allra nödvändigaste materialet medtagas för att ge en bild av importens betydelse för livsmedelsförsörjningen.

Under inflytande av den statliga jordbruksregleringen hade landet under depressionsåren 1932—1935 ett produktionsöverskott av brödspannmål på omkring ett par hundra tusen ton om året, vilket delvis dumpades i utlandet, delvis denaturerades och såldes till foderändamål, vartill också något hundratusental ton förutom

¹ De siffror, som här och nedan begagnas, äro de sista tillgängliga, officiella siffrorna, som äro fullständiga, alltså 1937 års. Gentemot att använda ett typiskt högkonjunkturår med dess utomordentligt rika försörjning och höga levnadsstandard kunna alltid invändningar göras. Men då i första hand för bedömning av föreliggande problem någotsånär riktiga proportioner, icke de absoluta talen äro avgörande — sjunker under en lågkonjunktur exporten, så sjunker antagligen nationalinkomsten som uttryck för produktionsresultatet i ungefär samma mån och proportionen blir oförändrad, d. v. s. landet ändrar icke därigenom sin på internationellt varubyte baserade ekonomiska struktur — och i andra hand en sänkt levnadsstandard under ett krig sannolikt mer än uppväges av de ökade kraven för krigsmaktens materialförsörjning, vars storlek antagligen kommer att ligga på en hittills oanad nivå, är det enl. förf:s uppfattning skäligen likgiltigt, om ett hög- eller lågkonjunkturår eller en serie av år väljes.

² Angående Ytterborns uppsats se Svensk Tidskrift, årg. 1938, häfte 3.

överskottet användes. För de två senast kända skördeåren 1935—1937 tar produktion och konsumtion ungefär ut varandra, dock att en del brödspannmål fortfarande går till foderändamål. Att Sverige är ungefärligen självförsörjande i fråga om brödsäd, finner emellertid sin förklaring icke i en utökning av arealen, ty denna har sedan tiden före världskriget icke undergått någon nämnvärd förändring, utan i en ökad avkastning per arealenhet. De främsta orsakerna härtill äro att tillskriva växtförädlingen, en rationellare skötsel av jorden genom ökad användning av konstgödsel samt övergång från råg- till den mera givande veteodlingen.

Att det icke är möjligt att upprätthålla självförsörjningen med brödsäd utan tillförsel av konstgödsel på samma areal, har veterligen aldrig förnekats. Hur mycket konstgödsel betyder för produktionsresultatet, måste bli fackmannens sak att avgöra. Det måste emellertid framhållas, att denna påverkar icke endast brödsädesproduktionen utan även odlingen av havre, korn, betor etc. De tre viktigaste slagen av konstgödsel äro kväve, kali och fosforsyra. Vad först kväve beträffar, finnas tekniskt sett inga svårigheter för dess framställning, eftersom råvarorna äro till finnandes överallt. Däremot äro de ekonomiska skälen avgörande. Landets konsumtion av kväve torde ligga omkring 25,000 ton, snarare över än under, varav år 1937 19,000 ton importerades, i form av Chilesalpeter 7,000 ton, kalksalpeter 10,000 ton och kalkkväve 2,000 ton. Dessa siffror avse rent kväve. Värdesiffran var över 16 milj. kr. för denna import. Behovet av kaligödselmedel, uppgående till 40,000 ton kali, täckes uteslutande genom import, och värdet därav översteg år 1937 10 milj. kr. Fosforsyran tillföres jorden i form av superfosfat, thomasfosfat eller benmjöl, varav den förstnämnda är av absolut utslagsgivande betydelse. Ehuru en import av 50,000 ton superfosfat till 2,5 milj. kr. förelåg 1937, framställes huvudparten 250,000 à 300,000 ton inom landet, men denna produktion är uteslutande baserad på en import av råvaran, råfosfat, varav 1937 infördes 150,000 ton, tillräckligt för framställning av omkring 270,000 ton superfosfat. Värdet av råfosfaten uppgick till 6 milj. kr. 15,000 ton thomasfosfat producerades 1937 vid Domnarvets järnverk, men är liksom benmjöl av relativt underordnad betydelse. Graden av konstgödselns betydelse för produktionsresultatet må fackmannen avgöra, men ostridigt är Sverige för sin självförsörjning av spannmål och rotfrukter beroende av import av gödselmedel.

Av rena livsmedel exporterar Sverige egentligen endast smör och fläsk samt några tusen ton levande svin och nötkreatur. Därav får man emellertid akta sig för att dra den slutsatsen, att landet är självförsörjande i fråga om dessa varor även i krigstid eller avspärrningstid. Mot denna export svarar nämligen en import av stora mängder fodermedel; för såväl animalieproduktionen som spannmålsproduktionen föreligger ett bättre utnyttjande av bestånden, icke en ökning av desamma. Fläskexporten, som 1937 uppgick till omkring 12,000 ton netto, utgör endast 9 procent av produktionen. Värdet var 22 milj. kr. Smörproduktionen samma år uppgick till 73,000 ton, varav 23,000 ton exporterades och inbringade 45 milj. kr. Vid en samtidig hemmakonsumtion av 50,000 ton smör utgjorde förbrukningen av margarin, vars råvara uteslutande importerades, 60,000 ton. Av de för den höga avkastningen per enhet erforderliga fodermedlen importerades 185,000 ton majs för 20 milj. kr., kli 43,000 ton för 6 milj. kr., samt oljekakor 160,000 ton för 22 milj. kr. Råvaror för framställning av fodermedel liksom av livsmedel, huvudsakligen fetter, infördes även till betydande belopp. Av dessa råvaror äro jordnötter, kopra och sojaböner de viktigaste och infördes 1937 till sammanlagt över 200,000 ton för 43 milj. kr. Det måste emellertid framhållas, att dessa icke uteslutande tjäna livsmedelsändamål. Ur linfrö t. ex. utpressas linolja, medan linfrökakor äro ett utmärkt kraftfoder. Av animaliska och vegetabiliska feta oljor och fetter förelåg en nettoimport av över 30,000 ton till ett värde av 18 milj. kr. Av den totala äggvitetillförseln, vilken är av avgörande betydelse för den stora avkastningen per enhet, importerades cirka 20 procent, medan hö och havre ge något över 70 procent. Den intensiva driften förutsätter emellertid förutom gödselmedel av olika slag även god tillgång på arbetskraft, vilken det i händelse av krig men även vid avspärrning torde vara tämligen problematiskt att kunna trygga. Vad som i händelse av avspärrning ytterligare ställer krav på livsmedelsproduktionen, är det faktum, att flera betydelsefulla ehuru kanske mera lyxbetonade livsmedel helt och hållet bortfalla, vilkas näringsvärde på något sätt måste ersättas. De viktigaste av dessa äro frukter och bär, varav 1937 100,000 ton för 55 milj. kr. importerades, och kaffe, te och kakao, som infördes till över 50,000 ton för 50 milj. kr. Till och med av fisk föreligger en nettoimport av 20,000 ton för över 10 milj. kr. Skall man söka dra en slutsats av det material, som framlagts här ovan får man

visserligen icke förbise, att levnadsstandardens allmänna höjning gjort marginalen för människornas möjliga konsumtionsinskränkning något större än 1914. Men det torde vara ofrånkomligt, att landet alltjämt för sin livsmedelsförsörjning är beroende av import, ehuru denna ändrat karaktär så till vida att införseln av direkta livsmedel antingen är relativt obetydlig eller också lyxbetonad, medan landet för sin egen livsmedelsproduktion är i hög grad avhängigt av införsel av gödselmedel.

En vara, som icke är ett direkt livsmedel, men ändå äger en utomordentligt stor betydelse för landets försörjning, är koksalt, varav importeras över 200,000 ton för 6 milj. kr. Som bekant kan salt svårligen produceras inom landet och är dessutom en ofrånkomlig nödvändighetsvara. Koksalt äger dessutom betydelse som råvara för framställning av bl. a. natriumsulfat, vilken är nödvändig för sulfatmasseindustrien. (Natriumsulfat importeras till 90 procent, 1937 över 170,000 ton för 7,5 milj. kr.)

Näst efter livsmedelsförsörjningen är för landets ekonomiska liv som helhet betraktat kraft- och bränsleförsörjningen kanske den viktigaste. Trafikens upprätthållande är i utomordentligt hög grad beroende av importen av bränslen. Motortrafiken är sålunda så gott som helt och hållet beroende av införsel av brännolja i fredstid. Samma är givetvis förhållandet för motorer i stationär drift. Att i händelse av avspärrning övergå till inhemska bränslen, träkolsgas, träspnit och bensen ur alunskiffrar, är teoretiskt möjligt. Även om det skulle visa sig genomförbart i praktiken, vilket synes mer än tivelaktigt med hänsyn till de kvantiteter det gäller, skulle det kräva mycket tid och arbete och utomordentligt stora kapitalinsatser. Av mineralolja infördes år 1937 över en miljon ton för över 100 milj. kr. Vid en längre tids avspärrning kunna dessutom svårigheter uppstå med hänsyn icke blott till bränslebristen utan även till att motorfordonsparken kan upprätthållas endast genom import. Vid en årlig förnyelse utan utveckling fordras cirka 30,000 vagnar med nuvarande bestånd, medan den inhemska industrien för närvarande kan producera 7,000 vagnar.

Delar av sjöfarten liksom en stor del av järnvägsnätet äro direkt beroende av tillförseln av kol, varav inom landet produceras cirka 6 procent av den nuvarande konsumtionen. Icke endast för trafikmedlen utan även för den direkta konsumtionen och framför allt för industrien är importen av stenkol och koks oundgängligen

nödvändig. År 1937 uppgick införseln av dessa båda bränslen till nära 9 milj. ton, representerande ett värde av över 215 milj. kr. Bortfaller större delen av trafikmöjligheterna med motorfordon, och göres en stor del av sjöfartens och järnvägarnas kapacitet synnerligen osäker på grund av svårigheterna att anskaffa kol, komma utomordentligt stora anspråk att ställas på de elektrifierade bansträckorna. Av den totala inom landet producerade elektriska kraften är nära 30 procent ångkraft, varav den övervägande delen är alstrad med kol. Bortfaller denna energi, måste den ersättas med vattenkraft. Som strax skall framhållas föreligga i händelse av avspärrning små utvecklingsmöjligheter på detta område. Av en totalt utbyggd vatten- och värmekraft för elektrisk energi av 2 milj. kilowatt är något över 1,4 milj. kW vattenkraft. På denna kommer krav på energi att ställas icke blott av den industri, som förlorat sin ångkraft, utan från alla de håll, där elektrisk energi kan ersätta kol och mineraloljor. För att möta denna nya efterfrågan i händelse av avspärrning eller krig kan man tänka sig den möjligheten, att man företar en omreglering av sjöarna och ökar tappningen. Hur mycket, som står att vinna på den vägen, kan endast fackmannen avgöra. Man kunde vidare tänka sig att utbygga de redan befintliga stationerna eller bygga nya kraftverk. Den förstnämnda möjligheten är begränsad och kräver tid, vilket givetvis i än högre grad gäller för den sistnämnda. Viktigare än detta med hänsyn till såväl trafikmedel som industriens kraftförsörjning är, att landets hela elektriska industri är så gott som helt och hållet beroende av importen av råvaran, koppar. Med undantag för en omreglering av sjöarna äro härigenom icke endast utvecklingsmöjligheterna för utnyttjande av den elektriska energien i landets vattenfall stängda, utan även möjligheterna att underhålla redan befintliga anläggningar försvårade. Då därtill kommer, att luftbombardemang numera anses kunna ingå som ett led i det »fredliga» umgänget nationerna emellan, utan att betraktas som krigshandling och få till följd ett totalt krig (verkningarna av ett par framgångsrika anfall på Trollhättan, Krångede, Älvkarleö och Porjus skulle bli förödande), finns det knappast någon större anledning att anta, att landet löper mindre risker på kraftförsörjningens och trafikmedlens område nu än under världskriget.

Ett importproblem, som i händelse av avspärrning kommer att förorsaka utomordentligt stora störningar inom landets närings-

liv och ställa stora krav på anpassningsförmågan, är frågan om industriens råvaruförsörjning. Någon mera ingående behandling av denna vittomfattande fråga kan icke företagas här, utan endast de viktigaste importerade råvarorna skola här uppräknas.

Den svenska textilindustrin är sålunda så gott som helt och hållet beroende av utländska råvaror. Av spånadsämnen och arbeten av dessa, inklusive såväl halv- som helfabrikat, uppgick nettoimporten 1937 till ett värde av nära 300 milj. kr. Införseln av de helt obearbetade råvarorna, ull, bomull, lin, jute och hampa, utgjorde nära en tredjedel av hela värdet, medan större delen av återstoden var halvfabrikat. Cirka 15 procent av den svenska industriarbetarstammen är sysselsatt inom denna gren av näringslivet och för sitt uppehälle följaktligen beroende av tillförseln av spånadsämnen.

Metall- och verkstadsindustrin är ävenledes i mycket hög grad direkt avhängig av tillförseln av råvaror. Inom vissa grenar till och med står eller faller den med denna tillförsel. Som redan i korthet framhållits vid behandlingen av trafikfrågan och kraftförsörjningen, är detta fallet med hela den elektriska industrien. De två för denna viktigaste metallerna, koppar och bly, äro uteslutande eller nära nog uteslutande importvaror, bly till 100 och koppar till 85 procent. Zink, som i viss utsträckning kan ersätta koppar, är en hundra procentig importvara. Av ett konsumtionsbehov år 1937 av nära 50,000 ton koppar utgjorde nettoimporten 42,000 ton till ett värde av 43 milj. kr., medan den inhemska produktionen uppgick till cirka 7,000 ton. En stor del av de i landet tillverkade elektriska materialen exporteras, men i stället föreligger en så gott som lika stor import av annan elektrisk material, varför nettobehovet torde vara riktigt angivet med ovan angivna siffra för obearbetad koppar.

Bly, som inom den elektriska industrien har sin främsta användning som kabelöverdrag och för tillverkning av ackumulatörer, är ju i krigsfall av betydelse i första hand för ammunitionstillverkningen. Importen av denna råvara utgjorde 1937 nära 20,000 ton till ett värde av nära 10 milj. kr. Ehuru zinkmalm till 70,000 ton innehållande över 30,000 ton ren zink exporteras, tillverkas icke någon som helst metallisk zink inom landet, utan behovet, år 1937 16,000 ton till ett värde av 7 milj. kr., täcktes genom import. För tillverkning av artilleriammunition äger zink sin kanske största betydelse under ett krig. Av andra metaller, vilka

helt eller delvis importeras och äga en relativt stor betydelse, kunna nämnas tenn, 2,000 ton till 9 milj. kr., nickel, nära 2,000 ton till 6,5 milj. kr. och aluminium, 3,000 ton till 5 milj. kr. Aluminium framställs delvis även inom landet, men råvaran, bauxit, importeras. Även av järnvaror, ehuru dessa icke direkt kunna hänföras till råvarorna, har landet en betydande import, vilken dock väl uppväges i värde av utförseln av andra järnvaror.

Sveriges import är, som ovan påvisats, sammansatt av en mångfald olika varor, vilka för landets ekonomiska verksamhet äro absolut nödvändiga. Gemensamt för så gott som alla här uppräknade varor är, att de äro råvaror avsedda för vidare bearbetning inom landet, varav följer, att den svenska industrien kommer att ställas inför synnerligen svåra anpassningsproblem, för den händelse att råvaruförsörjningen icke kan tryggas. Sverige har alltså att brottas med samma svåra problem som alla väst- och mellan-europeiska industristater. Till skillnad från importen är landets export i utomordentligt hög grad ensidigt inriktad. Eftersom under krig eller avspärrning exporten av de hel- och halvfabrikat, vilka för sin tillverkning helt eller delvis äro beroende av importerade råvaror, knappast kan upprätthållas (landets egna behov måste givetvis i första hand tillgodoses), finnas som bytesobjekt av betydelse endast två varuslag, skogsprodukter och järnmalm. Av dessa är den senare helt naturligt livsviktig för de flesta europeiska stater, men även den förra torde på grund av sin kvantitativa betydelse visa sig vara minst lika om inte mer värdefull som bytesobjekt. Endast dessa båda produktslag utgjorde år 1937 cirka 55 procent av landets totala export eller nära 1,100 milj. kr. av en totalexport på 2,000 milj. kr. Som emellertid redan ovan antytts, är järnmalmsexporten i all synnerhet ett faromoment av första ordningen. Ty tänka vi oss en konflikt mellan England med bundsförvanter å ena sidan och Tyskland med allierade å den andra, så kunna bägge parterna komma att kräva att få köpa all malmen. Att Tyskland absolut behöver svensk malm, är allmänt känt, men även England är i samma situation, om Franco skulle stoppa all export av järnmalm från Spanien, eftersom den engelska järnindustrien svårligen kan arbeta uteslutande med franska minnettemalmer. Villfaras de tyska kraven, stoppar England vår import av råvaror såsom mineraloljor, spånadsämnen, koppar etc.; villfaras de engelska, stoppar Tyskland tillförseln av konstgödsel och andra kemikalier, försvårar koltillförseln etc. — såvida

åtgärden icke betraktas som krigshandling, i all synnerhet som Tyskland de senaste åren inköpt stora järnmalmsfyndigheter i mellersta Sverige, vilka det i egenskap av ägare givetvis kommer att fordra att få exploatera.

För Sveriges varubyte i fredstid med främmande länder äro Tyskland och England de viktigaste områdena. I händelse av ett allmänt europeiskt krig bli de transoceana länderna av avgörande betydelse för den till nära miljarden uppgående importen av de varor, som här ovan betecknats som livsviktiga. Ty de för oss nödvändiga råvarukällorna äro belägna i Nord-, Syd- och Mellanamerika, Afrika, Asien, Australien och Söderhavsområdet. Under sådana förhållanden är Sverige på nåd och onåd utlämnat åt den makt, som behärskar sjövägarna från och till dessa områden.

Denna makt kan finna det med sina intressen förenligt att tillfoga Sverige så stora skador, att ett totalt krig knappast kan åstadkomma värre, och detta utan att behöva göra några större uppoffringar för egen del.

Under sådana förhållanden kan man fråga sig, vilka åtgärder, som kunna vidtagas för att stärka landets försvar på det ekonomiska livets område och för att åt utrikesledningen bevara dess självständighet och oberoende mot alla påtryckningsförsök. För detta ändamål har ett särskilt organ skapats, nämligen rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, vars uppgift såsom ledande och övervakande organ främst består i att undersöka möjligheterna och uppgöra planer för produktion inom landet av livsviktiga varor eller surrogat för dessa. Såsom verkställande organ för lagringen fungerar reservförrådsnämnden. För att insätta problemet i de rätta proportionerna skall här endast erinras om att för lagringsverksamhet hittills anslagits 140 milj. kr., medan blott ett års behov av mineraloljor och koppar uppgår till mer än detta belopp, och värdet av de här ovan som livsviktiga betecknade varorna uppgår till nära 1,000 milj. kr. för ett år. Det kan vidare erinras om att det under de oroliga septemberdagarna meddelades i pressen, att landet i händelse av avspärning var tämligen väl rustat, eftersom det fanns ett reservlager av spannmål på omkr. 100,000 ton. I själva verket var landets största tillgång på livsmedel den just bärgade skörden, medan 100,000 ton spannmål icke täcker behovet för mer än mellan en och två månader. För att ernå någon effekt av en sådan lagring måste den antaga helt andra proportioner. Å andra sidan är en mer eller

mindre fullständig lagring dock knappast att rekommendera, eftersom förekomsten av lager av sådana dimensioner för lång tid framåt skulle förrycka all rimlig prisbildning och hämma produktionens sunda utveckling.

För att trygga en självständig utrikespolitik måste Sverige på allt sätt och efter bästa förmåga även söka skydda förbindelselederna med landets råvarukällor. Erfarenheterna från det spanska inbördeskriget och ävensom från världskriget tyda tämligen klart på att ett ev. kommande krig kommer till sjöss att kännetecknas av piratdåd och kaperi i stor skala. Handelsfartygen komma helt enkelt att försvinna, och protester hos de krigförande komma att besvaras med en hänvisning till en fientlig, röd, blå, gul, grön eller vit, undervattensbåt eller ett bombflygplan. Varifrån det kommer vet ingen. Vart det går vet ingen. Men fartyg och last äro borta.

I händelse av krig måste det under vissa förhållanden och i begränsad utsträckning vara både möjligt och nödvändigt för vårt neutrala land att kunna konvojera handelsfartygen. De problem, som därmed äro förknippade, förtjäna den allra största uppmärksamhet, både när det gäller att organisera den ekonomiska försvarsberedskapen och när frågan om flottans nybyggnad skall avgöras.

Med hänsyn till landets ekonomiska struktur är frågan icke längre den: »Har vi råd?» utan »Har vi råd att låta bli?». Det permanent kritiska tillstånd, vari Europa befinner sig, måste göra det till vår första försvarsplikt att på olika sätt sörja för vår ekonomiska beredskap.